

Hamar biskops nyttårstale: ”Nå vandrer fra hver en verdens krok” - vår verdensvide kirke

Holdt på nyttårsmottakelse for presteskapet i Hamar bispedømme 8.januar 2012

Godt år 2012! Vi er ei uke inn i det nye året, men enda tid for å ønske godt år.

Vi har et spesielt år bak oss, der vi med glede feiret ” Vårt Kall- 50 år med kvinners prestatetjeneste” og med sorg og harme opplevde terrorhandlingene 22.juli.

Overskrifta på nyttårsamlinga og min hilsen er:

”Nå vandrer fra hver en verdens krok”- vår verdensvide kirke.

Kirken er alltid lokal ved at den skapes der ordet forkynnes og sakramentene forvaltes. Samtidig er den lokale kirke en del av den nasjonale og verdensvide kirke, noe som på en særlig måte åpner for bevissthet på at vi hører sammen med mennesker av alle ætter og tungemål. Dette fikk vi erfare på en særlig måte etter 22. juli. Flere kirkeledere i land med krevende levekår uttrykte omtanke og solidaritet gjennom sine hilsener. Da Bispemøtet besøkte Kirkenes Verdensråd i Genève på ettersommeren, opplevde vi det samme der. Det var sterkt bevegende å oppleve minnegudstjeneste med rosemarkering og stemmer fra det verdensvide kirkefellesskapet i kapellet i Kirkenes Verdensråd.

Ved inngangen til 2012 vil jeg takke dere og alle kirkelige ansatte for alt godt arbeid i 2011. Takk for alt godt arbeid i møte med livets sammensatthet og den trofaste tjeneste i de daglige arbeidsoppgavene og møtene med mennesker i ulike livssituasjoner. Jeg vil også takke for all innsats i møte med reformene i kirken.

Det er mange reformer og endringer som pågår i kirken vår. Dette fordrer både evne og vilje til omstilling av oss som er ansatte i kirken. Reformene krever mye av ansatte, tillitsvalgte og frivillige. Samtidig åpner reformene opp for å styrke folks tilhørighet til kirken.

Gudstjenestereformen

I den forbindelse vil jeg løfte fram gudstjenestereformen som skal innføres i 2012. Hovedmålet er at gudstjenesten skal være i samtale med tid og sted, og det store teologiske temaet er at Kristus er nærværende i vår tid. Åpningen av gudstjenesten med samlingsbønn og den nye forbønnsordningen, legger til rette for å ta utgangspunkt i det som hender i dag. I dette ligger en motivfylde som åpner opp for kommunikasjon med tid, dag og sted.

Endringen av dåpsliturgien innebærer en revolusjon ved at vi nå skal få uttrykke glede over at et barn er født og bringes til dåpen. Jeg vil også nevne nattverden og dens forsterkede fokus på skapelse, forsoning glede og fellesskap og på tydeliggjøringen av realpresensen i nattverden.

Gudstjenestearbeid er et kontinuerlig arbeid som vi aldri blir ferdig med.

Det mest radikale ved gudstjenestereformen er at menigheten gjennom menighetsrådet og andre inviteres til å bidra med tenkning og planlegging og slik gjøre gudstjenesten mer stedefest. Den beste gudstjenesteutvikling skjer i skjæringspunktet mellom tradisjon og fornyelse. Her åpnes for samarbeid mellom ulike lag og foreninger, musikk- og kulturkrefter på de ulike steder. Ikke minst åpner det for samarbeid og samhandling med trosopplæringen,

som er av avgjørende betydning for barn og unges tilhørighet til Den norske kirke. Trosopplæringen gir mulighet for å møte noen av de mange berøringspunkt kirken har i forhold til menneskenes liv.

Ny bibel

Det må nevnes at vi nå har fått den nye bibeloversettelsen. Bibel 2011 er oversatt direkte fra grunnspråkene til et moderne norsk der Bibelens rikdom av bilder og poesi er bevart. Vi har fått en Bibel med et levende språk, og som formidler teologiske nyanser som er viktige.

”Vårt Kall- 50 år med kvinners prestedtjeneste”

50-årsjubileet for kvinners prestedtjeneste ble en flott feiring både her i Hamar bispedømme og i nord. Jeg kjenner stolthet, glede og takknemlighet for at vi fikk til ei så god feiring. Ikke minst var det viktig å bruke jubileet for å belyse brennaktuelle tema. Det ble mulig gjort ved å sette fokus på det å ha nøkkelmakt, slik sokneprest Øystein Hovden hadde til Vang kirke den gangen. Vi besitter alle nøkkelmakt. Spørsmålet er hvordan vi forvalter nøkkelmakta. Hvordan bruker vi fellesskapets nøkler i møte med aktuelle situasjoner i dag?

Terrorhandlingene 22.juli.

Terrorhandlingene 22.juli var en nasjonal tragedie som berørte oss alle – og som fremdeles berører oss alle. Alle samfunnets instanser bidro og skapte et unikt samarbeid og fellesskap. Dette vet ikke minst dere fylkesmenn mye om. Landets statsminister og regjering framsto som et godt lederskap og samlet oss om demokratiets grunnverdier og pekte på menneskeverd, åpenhet og kjærlighet.

Flere kirkelig ansatte var sammen med og fulgte noen av de hardest rammede gjennom disse vanskelige dagene. Mange var med og sørget for åpne kirker. Kirken var tydelig til stede i dagene etter 22. juli, og det har vært en uforbeholden positiv omtale av kirken si rolle.

Professor Lars Johan Danbolt deltok på vårt prostemøte i november og tok fram noen avisoverskrifter slik som ”Norge kom sammen i Domkirken”.

Kirken har på nasjonalt plan framstått i kraft av det den vanligvis er god på lokalt og som befolkningen søker den for: ritualisering over gjennomgripende livshendelser og formidling av tro, håp og kjærlighet med referanse til de kristne grunnfortellingene.

Vi har sett gravferder som har ivaretatt folks religiøse historie og situasjon. Kirken har vært åpen og inkluderende med fysisk åpne kirker, det har vært mangfold og dialog.

Kirken etter 22.juli

Når vi reflekterer over sommerens praksis utfordres vi, som Lars Johan Danbolt sier, til å fortsette å være kirke ” i ånd og sannhet ” med vekt på åpne dører, troens fortellinger, diakoni, frigjørende ritualer, estetikk og kultur.

Hendelsene har også vært en påminning om betydningen av god dialog mellom religioner - og en forutsetning for dialog er god kjennskap til egen tro. Sett i lys av dette er god trosopplæring avgjørende. I den forbindelse vil jeg nevne at da Regjeringen i sin tid

oppnevnte Regjeringens dåpsopplæringsutvalg, sa daværende kirkeminister Jon Lilletun at han håpet at dåpsopplæringen også skulle demme opp for ”den brune giften” som rasismen er.

Jeg vil videre nevne at det arbeides med å etablere et religionsdialogisk forum i bispedømmet.

UNE og vurdering av dåp

Jeg vil kommentere hvordan UNE vurderer konvertering til kristen tro og i den forbindelse presters håndtering av dåpens sakrament, med bakgrunn i en sak der to av våre mest erfarne prester har vært involvert, prostiprest Karen Sissel Solberg og sokneprest Lasse Gran. Det gjelder en afghaner som har fått avslag på asylsøknaden sin og der jeg i slutten av august sendte brev til UNE og ba dem gjøre en ny vurdering av asylsøknaden ut fra dokumentasjon fra sokneprest Lasse Gran. Seksjonssjef Ingun Halle i UNE avslo omgjøringsanmodningen i svar av 19.september og viste til at Husseini, som asylsøkeren heter, har fått avslag etter at en nemnd behandlet saken hans, og at verken brevet fra soknepresten eller biskopen kommer med nye opplysninger som skulle tilsi en annen vurdering av saken.

Jeg reagerer på denne avgjørelsen. Ikke minst beklager jeg sterkt at UNE ikke tar omsyn til at asylsøkeren er kristen og har praktisert sin kristne tro siden han ble døpt i 2008. Ved å neglisjere at han er kristen, nedskriver de hans kristne identitet og reduserer hans religionsskifte til det de kaller strategisk konvertering. Videre er det problematisk og krevende at UNE ikke tillegger prestenes uttalelser og vurdering større vekt. I det siste avslaget påpeker UNE at presten har gått mot kirkens anbefalinger om ikke å døpe en asylsøker før saken er avgjort. Dette innebærer at UNE setter spørsmålstegn ved presters dåpsforvaltning, noe som er problematisk, ja utålelig.

I brevet viste jeg til retningslinjene som var gjeldende da Husseini ble døpt, at det ble anbefalt å vente med dåp til asylsøkerens fremtid er avklart. Dette punktet ble tatt ut av anbefalingene i 2010 etter at en erfarte at det som var ment som interne anbefalinger til menigheter om hvordan de skulle håndtere asylsøkere som bad om å bli døpt, i stedet ble brukt i Utlendingsnemndas argumentasjon for å avslå asylsøknader. Jeg var ikke kjent med endringen i regelverket, noe som er beklagelig. Men at den gamle formuleringen blir brukt som argument i svaret fra UNE er provoserende:

UNE har merket seg at Den norske kirke anbefaler å vente med dåp til en asylsøkers fremtid er avklart. I denne saken ble ikke den anbefalingen fulgt.

UNE viser til at asylsøkeren ble døpt tre måneder etter avslag fra UDI. Til dette vil jeg replisere at anbefalinger ikke er å forså som regelverk som må følges. Det ligger i begrepet et rom for skjønn som overlates til prestene å utøve. Vedkommende prester kjente til de gamle retningslinjene, men vurderte situasjonen til at det skulle utføres dåp.

Som en oppsummering vil jeg understreke følgende:

- Jeg har full tillit til prestenes håndtering av dåpens sakrament og av deres vurdering i forhold til konvertering.
- Jeg er opptatt av at religionstilhørigheten skal tas på alvor og få konsekvenser for vurdering av opphold.
- Jeg forventer at UNE i framtida lytter til prestenes vurderinger og ikke problematiserer presters håndtering av dåpens sakrament.

Angrep mot kristne

Angrep mot kristne i deres helligrom i Egypt, Irak og Nigeria har ført med seg frykt og uro blant kirker alle steder. Vi må ta sterk avstand fra angrep mot kirker og andre trossamfunn. Vi må også være tydelige overfor statlige myndigheter at de har et spesielt ansvar i å beskytte religiøse minoriteter.

Mange kristne har ikke like rettigheter som de andre innbyggerne i landet deres. Deres nærvær blir ofte utfordret med åpen diskriminering, spesielt i forhold til å bygge kirker. Flere opplever fortsatt restriksjoner i forhold til å kunne praktisere sin religion, og deres tilgang til kirkerom. Noen opplever også at deres historiske eksistens blir truet gjennom konfiskering av kirkens eiendom og manglende på respekt for deres kulturelle arv.

Samtidig har vi sett hvordan kristne i Egypt, spesielt de unge, tok del i kampen for verdighet og frihet. Dette gjorde de selv om kirker nylig hadde vært utsatt for angrep. Disse unge gjorde sitt kristne nærvær synlig ved å bidra i protestene ved Tahrir plassen hvor de dannet en levende sirkel hånd-i-hånd for å beskytte muslimer i bønn. Betydningen av det religiøse mangfoldet i Midtøsten og andre land strekker seg langt utenfor det enkelte lands grenser.

I dette krevende landskapet opplever jeg at de unge kristne i Egypt viser vei. Som kirker må vi stå sammen. Som kirker må vi etablere rom for dialog og forståelse med andre religioner. Som kirker må vi virke sammen med andre religioner i å bygge det landet vi bor i, slik at alle grupper i samfunnet blir ivaretatt.

Situasjonen i Midtøsten

Vi har tidligere i dag fått en rapport om situasjonen i Midtøsten fra fungerende stiftsdirektør Freddy Knutsen. Jeg har ikke vært mye i Midtøsten. Men jeg er som mange andre opptatt av situasjonen i området.

Jeg var sammen med de andre biskopene i Midtøsten i 2010. Turen var et svar på en invitasjon fra biskop Munib Younan i Evangelical Lutheran Church in Jordan and The Holy Land (ELCJHL), og samtidig oppfølging av Kirkemøtets vedtak i 2008: Kirkene i Midtøsten og vårt ansvar.

Situasjonen i Midtøsten er sammensatt. Krigen mot terror og invasjonen av Irak har ført til at kristne arabere blir sett på som vestlige. Angrep på kristne og på kirkebygg har tiltatt i land som Irak og Egypt.

Situasjonen for de kristne i Midtøsten er blitt dramatisk verre de siste årene. I begynnelsen av det 20. århundret var det 20 % kristne. I dag er det mindre enn 10 %, i noen land radikalt mindre enn det.

Nærværet av kristne kirker i denne spenningsfylte regionen er viktig. Religionene spiller en nøkkelrolle i arbeidet for fred og forsoning. Dette ble fremholdt av flere av de vi møtte på reisen med Bispemøtet, både kristne, muslimer og jøder.

Jeg fikk være med på gudstjeneste i The Evangelical Lutheran Church i Beit Sahour, en liten by ikke så langt fra Betlehem. Der kom spørsmålet om solidaritet i praksis. Mange av kirkene de palestinske kristne tilhører samlet seg i jula 2009 om en protest mot den israelske okkupasjonen og offentliggjorde et felles, økumenisk dokument omtalt som

Kairosdokumentet. De ber både verdens kirker og politiske ledere om å legge press på Israel og arbeide for at okkupasjonen kan opphøre. Dokumentet tar avstand fra alle former for ekstremisme, både blant jøder, muslimer og kristne, og understreker at den ikkevoldelige motstanden mot okkupasjonen er eneste riktige vei for alle palestinerne - også de kristne.

Misjon

Under temaet for årets nyttårstale kunne jeg ha utfoldet temaet misjon, men velger å henvise til det som står om misjon i vårt nye plandokument:

Vi vil vise omsorg og solidaritet ved å arbeide for at misjon blir en naturlig del av menighetsarbeidet.

Videre vil jeg nevne at det arbeides med å inngå avtale for Hamar bispedømme med SMM, Samarbeidsråd menighet og misjon i 2012.

Kirkeordning

Når det gjelder ny kirkeordning, er kirken tjent med at en tar seg tilstrekkelig tid til å utrede og vurdere ulike muligheter for den fremtidige utviklingen av kirkens organisasjon.

Situasjonen nå er at arbeidsgruppa, kalt Bakkevig 3, har levert sin utredning om kirkeordningsspørsmålet. Saken ble behandlet på Kirkerådets møte i desember og skal videre behandles på Kirkerådets møte nå i mars. Deretter skal det ut på høring for så å komme på Kirkemøtets bord i april 2013. Jeg er opptatt av at vi må få god tid på høringen om vår fremtidige kirkeordning.

Det som haster nå, er å få på plass nødvendige endringer i Kirkeloven når grunnlovsendringene trer i kraft senest når Stortinget tar ferie sommeren 2012. Grunnlovsendringene trer øyeblikkelig i kraft og da oppstår det et tomrom. Kirkelig statsråd avvikles med grunnlovsendringene. Derfor må Stortinget også endre Kirkeloven ved å vedta instans for utnevning av proster og biskoper. Når det er på plass, er det i prinsippet ikke noen hast.

Noen mener det haster fordi vi da har det som kalles en stortingsstyrt kirke. Men jeg vil understreke betydningen av å ta seg tid med dette store endringsarbeidet!

Avslutning

Jeg er kommet til avslutningen på nyttårshilsenen, og vil uttrykke håp og mot inn mot 2012. I møte med det nye året er det nyttig å holde fast i betydningen av å ha et klart mål, og arbeide jevnt og trutt med å virkeliggjøre det kirken alltid har gjort; å være kirke i sin tid. Ja, være kirke nå og ha blick både for de lokale og globale levekår, og formidle det uforgjengelige evangelium, som beveger og utfordrer.